

ДЛАНИ

© Георги А. Николов, *автор*

© Дамян Дамянов, *художник на корицата*

© Сиела Норма АД

София • 2023

ISBN: 978-954-28-4434-1

ГЕОРГИ А. НИКОЛОВ

ДЛАНИ

РОМАН

 ciela

На В.
Абракадабра.

ЧАСТ ПЪРВА

Пейките се появиха изневиделица. Трябва да сте забелязали. Човек можеше да открие напастта дори в транспорта. Месингът миришеше на прясно изрязан метал, стружките бяха из въздуха като издухано глухарче. И както бихте се досетили, привличаха старци. Стари хора. С аромат на плат, съществувал повече от повечето от тях. И бяха навсякъде. По средата на улицата. На трамвайната линия. Из заведенията, където сервитьорите упражняваха висок скок, за да сервират ястия успешно. Вчера дочух следния разговор между двама мъже в градския транспорт:

– Чу ли? Появила се една и в кабинета на президента. И на нея що да видиш? Старец. С каскета и бастуна, и всичко.

Бях дочул за случая. Не само че появата на възрастния господин била необяснима, тя се криела в сянката на въпроса „Откъде беше дошла самата пейка?“.

Започна като обществен феномен. Всеки се ражда със знанието, че за определени неща, измислени от човека, си има място. Или места. Мястото на пейките е в парка. Това е т.нар. обществен ред. Реши ли някой да отглежда пейка

в кухнята си, в хола или в спалнята, това е частен обект и по подразбиране, общественият ред не е нарушен. Но някак сред общинските документи се е прокраднал план за разположение на седалищните устройства по дължина на един от дългите булеварди в града. Дали самият Велзевул го е шмугнал между две невзрачни папки, докато всички са били заети да прегрешават, никой не знае. Зная само, че гражданите се спъваха в тях. Местното спешно отделение лепеше капачки ден и нощ и поръчваше лепило от Германия. Като разпръснато просо, което тихомълком вика птици, скоро привлякоха и хора. Възрастни хора, както споменах. И да, възрастни жени.

Старицата, ако не беше гореописаният куриоз, би останала у дома. Предполагам, докато я подминавах сутрин преди работа, притежаваше места за седене и вкъщи. Стол, фотьойл, продънен диван. Човек може и на масата си да седне. И на пода. По-малките домашни любимци седят на телевизора или под леглото. Но ето че нещо я беше накарало да излезе и да седне на пейката. От онези, които общината сложи на най-недомислените места. И аз гледах право в очите ѝ всяка утрин, докато чаках трамвая, а тя гледаше през мен.

Понякога сядах до нея, за да си припомня как беше преди. Но процесът не действаше по жадувания метод. До мен, въпреки нуждата ми, не седеше жената, която ме беше отгледала, а чужда и далечна личност. Говорех ѝ в началото, но се отказах след време – дори камъкът писва като събеседник. Причините за моето отчаяние може да ви се сторят необосновани, но с хода на разказа ми, надявам се, ще станат ясни. Може би трябваше да започна с гробищата. Да. Пейките бяха лошо начало.

Гледката може би е притеснила хората. Беше ме хванала за ръцете, а аз нея – за косата. Беше същинска библийска сцена от изгубено евангелие. *И тя хвана сина си за мидата на ухото и рече: „Пусни ме, негоднико, скубеш ми скалпа“.*

Малко преди това се видяхме пред портите. Входът към мястото на мъртвите винаги е впечатляващ. Хората не са забравили езическите си корени. Пък и театралността е вградена в нас. В народа ни, имам предвид. Още откакто чух Самуиловата притча за слепците и за единия щастливец с едно око на всеки стотина, смятам, че – дори легендата да е истина – в гените ни има повече Шекспирова, отколкото прабългарска кръв.

Не познах майка ми в първия миг. Като на филм или в книга. Моментът, срещнат сред редовете на роман, би ме накарал да потръпна от недостоверност. Но ето че ниската жена с бяла коса, която се караше с продавачката на цветя, не привлече вниманието ми, преди да чуя гласа ѝ.

Опитваше се да открадне букет. Пререди се и разбута хората, скрити под навеса на металната конструкция. Завъртя се около връзките с люляци и сложи една в джоба на якето си. Мръсната вода от пластмасовата ваза се стече по ръката ѝ. Като направи кръгом, зорките очи на продавачката се стрелнаха след нея. Последва скандал.

– Майко? – проговорих.

Тя се стъписа и изпъчи устни. Лъхна ме миризма на застоляло, сякаш ей сега някой я беше извадил от килера. Беше готова да се бори с мен. Бежовото ѝ яке беше на точки от ръмвящия дъжд. Видях я такава, каквато я виждаха другите – намусена и уплашена, на път да избяга с контрабандата към спасението на гробищния парк.

Извади увехналите цветенца от джоба си и ги представи пред мен като котка, хванала мишка. Нямах намерение да плати на продавачката, затова прерових джобовете си. Уви, нямах български пари. Извадих десет евро от портмонето си и ги подадох на жената зад тезгяха. Мръсните ѝ пръсти изскочиха от стария пуловер и ги грабнаха като човката на сврака.

– Избери си каквото искаш – обърнах се към майка ми. Предположих, че скромната сергия не предлагаше букети за над двадесет лева. Майка ми посочи един с детска увереност, както се избира временен партньор в час, и рече:

– Този.

Взех кичозната комбинация, подадох ѝ я и кимнах към портата. Майка ми тръгна стремглаво, като стъпка останалите люляци. Погледът на продавачката ни проследи, все така зорък и зад замъглените ѝ очила.

Градът ме посрещна с дъжд. Никога не съм обичал чадърите, но сега ми се налагаше да нося такъв. Винаги съм ги свързвал с магически сили, тези чудати механични устройства, със заклинания и опасни приключения, скрити сред спиците им. А съм човек, здраво стъпил на земята. Не желая да ме оприличават на мистериозен или суеверен тип, на някой, дори бегло свързан с окултното. Камо ли да се чувствам като такъв. Като съзрях дъжда, си купих най-евтиния чадър от терминала – за ползване при абсолютна нужда и изхвърляне впоследствие. Сега само ръмеше, та потупах опасния предмет в джоба на палтото си, както се тупа пистолет или, предполагам, магическа пръчка.

Винаги е било чудато да вървя редом с нея. Сега повече от всякога си припомних какво е да си дете. Години наред

бях вървял до жена си и се чувствах, по подразбиране, като мъж. Но майка ми, дори да не ме беше разпознала изцяло, ме въведе във внезапно спокойствие, което не изискваше усилие. Вървах тихомълком, крак след крак, докато тя правеше същото, без очаквания; бяхме механизми, които работеха в синхрон, както са правели винаги. Със същия успех можех да съм в утробата ѝ, а тя да беше двадесетгодишна бременна жена, тръгнала на разходка из парка. Не можех да сторя това с жена си, вечно изгубената във фантазии Мони.

Пътят до гроба беше дълъг. Баща ми ненавиждаше града и бе пожелал да го погребем навътре, където дърветата скриваха дори близките комини на завода. Усещах стъпките си върху цимента. Не бих го признал, но се чувствах добре тук. За разлика от стареца ми, винаги съм обичал големите човешки полиси, ниската вежда на София, сериозна и стоическа в сравнение с азиатското плато от природен хаос. Сградите бяха безкрайни ковчежници, нещо непонятно за живота в джунглата, крайните квартали – паркинги на извънземни корабни обелиски.

Мислите ми се разсеяха от погребение, което препречи пътя ни. Зачаках скърбящите да отминат, но майка ми нямаше подобно търпение. Мина през тях, бутайки висок и блед мъж с лакът в корема. Мъжът се сепна, сякаш се беше спънал в корен от невнимание, после върна замъглен поглед към ковчега и продължи след останалите.

– Какво правиш? – догоних я. – Не бърза ме.

Тя се спря и ме погледна с уплах.

– Ех – каза, натъжена като жена в сериал, която е готова да сподели трагедия.

– Какво има?

- Забравихме цветя.
- В ръката ти са, майко.
- Така ли?

Погледна дебелиите пръсти, които държаха букета. Очевидно съчетанието на стеблото, венчелистчето, синия и мръсен ластик, който беше стегнал всичко заедно, не ѝ говореше нищо. Огледа се да не би някой да е бутнал тази непозната връзка в ръката ѝ, но злодей нямаше. Бяхме само двамата. Преди да успее да кажа нещо, тя беше приела дара свише и тичаше към гроба.

– Остави на мен – казах ѝ, но тя скубеше плевел след плевел. Наведена като мечка в търсене на боровинки, дърпаше тревите със силна длан и от време на време сграбчваше само въздух. Зачаках до надгробната плоча, докато се умори. Хвана ме срам – да не би да минат хора и да ме обвинят в коварство, да ме помислят за студения исполин, който стои висок над окаляния раб. Но пътят около нас беше изпълнен само с безмълвните имена, изписани върху надгробните плочи. Хрумна ми смешна мисъл: майка ми не искаше да ме вижда днес. Не искаше да идвам. Затова бързаше, да не би да я изпреваря и пръв да докосна пръстта, която сега беше символ – поне за нея, за досег с баща ми. Искаше да прекара време с него насаме преди голямото събиране, да се разгъпчат из старите анекдоти. Бях желан, колкото малко дете в брачно ложе. Прогоних мисълта и отново предложих помощта си.

- Нямаш право – каза ми. – Особено след толкова време.

Ръцете ми се разтрепериха. Обвинението ѝ беше обосновано, но все пак ме шокира. Не осъзнах кога и аз започнах

да дърпам плевелите. Сякаш бяхме във видео игра, надпреварата помежду ни започна. Тънките треви имаха дълбоки корени. Успеех ли да ги изкарам от земята, избухваха в лицето ми като кални сачми. Ръкавиците ми започнаха да се хлъзгат.

– По-добре да ги махнеш – каза ми, без да вдига глава. – Трябват ти голи ръце.

Погледнах я, но не отвърнах на обидата. Продължих да се мъча с калните ръкавици. За да не изостана, започнах да гребя пръстта с шепи, да руша основата, в която корените се бяха впили. Знаех, че ще съсия скъпата овча кожа на ръкавиците, но нямах избор.

– Отдръпни се – бутна се в мен.

– Не, остави.

– Не се справяш.

– Остави на мен, казах – и отвърнах с рамо.

Както беше стъпила на плочата от мрамор, майка ми се залюля. Падна с комично завихряне на ръцете, подобно на артист, сроден на Чарли Чаплин. Кухината отдолу звънна с удара на седалищната ѝ кост, тясната звукова камера на гроба проплака.

Тътенът стресна и двама ни. Дали имаше дума в него, фонема, скрита зад мраморната ръка, положена над устата на умрелия? Баща ми никога не е бил лаконичен. Разговореше ли се *post mortem*, очаквах лекция или биографичен разказ, не залп а ла езически инструмент. Погледнах майка ми с ярост, която премина в съжаление. Наведох се, за да ѝ помогна да стане, ала тя ме дръпна надолу и изгубих баланс. Сякаш бях мъртва природа, тя стъпи върху мен с умелостта на прохождащо дете, придвижи се към целта си

с крака и ръце, и зъби. Осъзнах, че – поне в главата си – не беше загубила. Фалшивият повик на професора не я беше умопомрачил. Искаше да се добере до последните плевели, които скриваха лика на баща ми. Съзнах, че няма да оставя нещата така.

Сграбчих я за шапката, а като тя остана в ръката ми – за косата. Майка ми – или жената на гроба, отвърна, като ме захапа за дланта. Стори го рязко, сякаш го беше репетирала десетки пъти или скрита зад павилион за вестници, хапеше минувачите редовно. Зъбите ѝ хрускаха върху нежните кости на дланта ми като върху захар. Извиках и се хвърлих върху нея. Паднахме като неопитни балетисти. Чух как въздухът напусна дробовете ѝ, и инак бих се притеснил, но болката от ухапването не ми даде тази привилегия.

Като се изправих, се взрях в калното ѝ лице, не по-различно от това на Авел в заветния ден на братоубийството. Беше седнала, тежестта ѝ беше паднала върху двете ѝ ръце, които се хлъзгаха встрани като пергел. Взираше се в мен с недоверие. Килна се напред, за да потърси баланс, накрая облегна глава на надгробния камък и затвори очи. Опитваше се да си поеме дъх, а пръстите ѝ трепереха пред гърдите ѝ, сякаш искаха да прегърнат някого.

Задишах бавно, със затворени очи, както ме беше научила жена ми. Като погледнах отново, се засмях и седнах до майка ми. Тя се включи в смеха. Хората от погребението, което подминахме по-рано, се връщаха и ни погледнаха с ужас. Каква ли картинка бяхме? Лицата ни бяха кални, очите ни бяха свити от смях. Може би приличахме на гробари, помислили се за иманяри. Опипах ухапаната си ръка.

– Как е? – запита майка ми.

Свалих ръкавицата, за да разуча. Отвътре се подаде възголяма длан с възголеми пръсти. Фалангите бяха като подути моряшки възли. Големината им не личеше в черните ръкавици, ала сега, оголени, беше очевидна. Но размерът не беше единственото им уродливо качество. Още откакто се помня, ръцете ми са космати. Не като окосмението на космат мъж или на старец; не и като избуялите уши на покойник или интимната зона на порно актриса. Говоря за окосмението на маймуна или на лъв. Дори обръсната, ръката ми беше тъмна като сянката на набола брада. Нито сантиметър не беше пощаден, ни един отличителен белег не беше останал гол. Отбягвам ли проблема, дори опитна гадателка не би могла да прочете съдбата ми в гънките на дланта ми. За нея тя би била мистерия.

– Като откриха, че ти има нещо на ръцете, исках да те махна. Да направя аборт.

– Не съм го знаел – отвърнах.

– Беше един от първите ултразвуци. Колебаехме се. Да го направим ли?

– Смятали сте, че е опасно?

– Мислеха, че ще се родиш с криви пръсти – вдигна рамена. – Имаха съмнения за недъг.

– Оказаха се само космати.

– Други ги получават по лицето. Космите. По цялото тяло. По-страшно е. Ти можеш да носиш ръкавици. Късметлия си.

– Късметлия съм – казах и погледнах белега от зъбите, който майка ми беше оставила като Каинов знак: пломба, пломба, коронка. Незнайно защо се сетих за училищните си дни. Досетих се за лекарите, които предписваха крем след

крем, някои от които горяха кожата ми до мехури. Като цар в царството си, пуках набъбналата кожа, както се пука аеропласт, и гледах гнойта с изумлението на човек в присъствието на гейзер. Като съзрях дланта си сега, си припомних онзи път, в който майка ми, без знанието на татко, ме закара на врачка и тя премахна „магията“, която ме беше покосила, като се изплю три пъти в лицето ми и попари дланите ми с коприва; за прякорите, които изпълваха съзнанието ми както катран – котле; за топките вълна, които хвърляха по мен по време на уроците – несъмнено в ущърб на нечия баба, и за срама, който изпитвах, когато учителите ме защитаваха, а аз седях безпомощен на чина си.

Погълнат като минувач, стъпил в канавка, бях пропаднал в безтегловността на спомените си.

Човек не вижда света през очите си, чрез сетивата, които улавят звук и картина. Ръката е първото оръжие на всяко дете. Чрез нея усещаме студът на прозореца през зимата, топлината на тенджерата с яхния, грапавината на дървото или прецизността на пластмасата, остротата на ножа и крайността на цимента. За мен всичко това беше скрито; видимо, но недосегаемо. Не можех да погала косата на момичето, което харесвах. Топлината на плочките, върху които седяха другите деца, беше болезнено гореща за мен. Светът беше зад стъклен параван, не по-различен от декор в театъра. Беше скрит от магията на обозримото. Единственото истинско бяха само миризмата на мехлемите, вратите на десетките болнични кабинети, денонощното сърбене. И да, хилядите ръкавици, които носех и понякога сънувах, че ме засипват безкрайно.

Успях да превърна недъга си в разменна монета след началното училище. Мога да благодаря за това отчасти на баща ми. След години експерименти, на тринадесетгодишна възраст, кожата на ръцете ми беше загрубяла. Под космите имаше твърд като мазол епидермис, оцветен в зелено и жълто от химикалите – като великденско яйце. Това бяха ръцете на гюлетлъскач или олимпиец по вдигане на тежести, не на дете.

Баща ми взе решението лятото преди да започна гимназия. Нещо растеше в него дълго време и чак тогава разбрах какво. Качи ме в колата си в един горещ ден и ме закара на село, без дори да остави бележка на майка ми. Не познавах старата къща и тишината ѝ беше плашеща за мен. Не познавах, като се замисля, никого там. Въпреки негодуванието ми – и заканите на майка ми, че ще го напусне, той знаеше от какво имам нужда.

– Ръцете ти трябва да оздравеят – каза ми. – Трябва им слънце, трябва им пръст. Вода и игра. Не лекари и лосиони.

Благодарен съм му за това до ден днешен. Баща ми беше мълчалив и не стори друго за мен. Нищо толкова животно-променящо или приключенско. Той беше посветен на работата си и преподаването в университета. След като ме дари с това скромно благо, забрави за добрината, сякаш беше нещо срамно – любовница или друго тайно удоволствие.

За няколко месеца кожата ми омекна. Без намесата на препаратите ръцете ми се обелиха, твърдите като люспи парчета заваляха по земята като парцалив сняг. Кожата, която се появи отдолу, беше розова и нова и задиша тлъстия селски въздух, освободена от затвора на ръкавиците. За пръв път задържах вода в ръцете си и я усетих, докоснах кората

на дърво, без да стисна зъби, милвах собственото си лице и не изпитах погнуса. За децата там, израсли в мъглата на долините, косматите ми пръсти бяха като космически факт – звезди, небе, нощна луна. От малки те вярвах в караконджули, в упири и стопани. Наричаха ме Вълкодав, дори това да не беше името ми, и заедно се губехме във фантастични игри, в сюжети, които бяха безподобни и чужди за мен дотогава. Не постигнах отново щастие, подобно на щастieto, което изпитах това лято. Не съм и искал да го повтoря. Не зная дали беше заради отприщените пасти на въображението ни, или заради някоя скрита и неповторима съставка на местния въздух.

В края на сезона баща ми ме повика в лятната баня и ми връчи сапун и самобръсначка. Беше пуснал брада. Намокри лицето си, намаза го грубо и започна да се бръсне със заучени движения. Като завърши, ме накара да докосна бузата му. Беше гладка като полирано дърво. След това ми подаде самобръсначката и стоя до мен, докато внимателно премахнах всеки косъм с лекото като перце ножче. Спомням си го ясно, защото дълго гледах ръцете си след това, като че ли бяха мечтан коледен подарък – което, само по себе си, не беше далеч от истината.

Така, с нови длани, бях готов и за нов живот.

Но изненадващо, като напуснах това магическо лято, загърбих и магията в себе си. Не го направих съзнателно, смятам, че това е почти невъзможно. Ала като прекосих границата на селцето и малчуганите, които бягаха след колата ни, станаха част от пейзажа, нещо в мен секна. Докато преди бях полусъщество от приказките, сега станах суров, практичен и да си призная – скучен. Съзнателно или не, започнах да

страня от всичко що-годе мистериозно или чудато в живота, спирах пред всяка пътека, която би ме завела до приключение, сякаш бях на ръба на пропаст. Заобичах конкретните неща, конкретните сюжети, конкретните хора, които бяха твърди като графит, опрян в кожата. Приказките от детството ми, особено „Красавицата и Звяра“, в която дълго търсех себе си, загърбих като стара квартира. Забравих лицата на децата от село, а с тях и фантастичния потенциал, който се криеше в мен.

Сега, докато седях на гроба на татко, погледнах към наболите косми на ръцете си и после към майка ми. Станах и се изтупах от мръсотията, доколкото можех. Действието беше безуспешно и я размаза по палтото ми. Сложих ръкавиците си и понечих да си тръгна. Не бях мислил за детството си от години. Една среща с тази жена, казах си, и всичко се върна като лавина от препълнен долап.

Но гледката не ми даде мира. Познавах се и знаех, че няма да я оставя тук. Косата ѝ беше мокра от дъжда и приличаше на прошарен детски калпак. Лицето ѝ беше кално. Не можех да разбера дали плачеше, или не.

– Хайде – подадох ѝ ръка.

Тя се поколеба, ала я хвана. Като станахме, погледнахме към баща ми. Беше сериозен дори в издълбаната тримерност на мрамора, лектор с вечен подиум в смъртта. Бяха го изобразили от семейна снимка, а не с книга в ръка, което знаех, че би намразил. Представях си, че вечер, когато живите си отидат в топлите домове, образът му се будеше и се опитваше да поправи този факт, засипваше безкрайните алеи на парка с педагогически притчи за Януш Корчак. Зачу-